

АНАЛИЗА БИЛАНСА

Додатак „Народном Благостању“

ГОДИНА III

БЕОГРАД, 16. МАЈ 1931.

БРОЈ 20

Садржај:

„Југославија“ опште осигуравајуће друштво а. д. — Београд
Здружене папирнице Вевче, Горичане и Медводе д. д. — Љубљана
Хрв. слав. банка за парцелацију и колонизацију д. д. — Загреб
Сједињене творнице стакла на дионице д. д. — Загреб

„ЈУГОСЛАВИЈА“ ОПШТЕ ОСИГУРАВАЈУЋЕ ДРУШТВО А. Д. — БЕОГРАД.

Istorijski prvo je bila Srbija pa onda Jugoslavija. Kao što je Jugoslavija u neku ruku čedo Srbije, tako i opšte osiguravajuće društvo „Jugoslavija“ je u ličnom odnosu čedo „Srbije“. „Srbija“ je bila posle Beogradske zadruge najstarije domaće osiguravajuće društvo, koje je odmah u početku uzelo veliki polet. „Jugoslavija“ je bila mlado društvo. „Srbija“ je bila sadašnjost, a „Jugoslavija“ budućnost.

Danas su zadovoljne i „Srbija“ i „Jugoslavija“. „Srbija“ razvija i dalje svoj posao, a „Jugoslavija“ je isto tako jedno od naših najvećih domaćih osiguravajućih društava, koje se bavi gotovo svima oblicima osiguranja.

I ako je „Jugoslavija“ jedno od naših najvećih osiguravajućih društava, ipak je ona još i danas kirajdžija u tuđoj kući, što je malo čudnovato s obzirom na to da velika osiguravajuća društva svoje velike gotovine obično plasiraju u nepokretnosti. To se smatra u neku ruku za tradicionalnu dužnost prema domicilu samoga preduzeća. Osiguravajuća društva se obično utrkuju, koje će imati velelepnu zgradu. „Jugoslavija“ je napredovala kao što cifre kažu, sjajno i bez svoje zgrade. Ali ipak nije mogla da odoli i dalje pozivu tradicije i, kao što iz izveštaja vidimo, a kao što i Beograđani mogu da se uvere prolazeći Terazijama, „Jugoslavija“ je na putu da ukrasi Beograd petospratnom palatom. Kako je zidanje zgrade već počelo, to će se i struktura aktive Jugoslavije na kraju ove godine znatno izmeniti prema istoj krajem 1930. godine.

Раčун губитка и добитка.

Rashodi	1928.	1929.	1930.
u hiljadama dinara			
Štete elementara	3.614	3.720	4.374
Štete života	647	1.118	1.257
Provizije	1.969	2.364	2.432
Opšti troškovi	4.295	4.335	5.141
Pren. i rez. prem. živ. za tek. g.	13.260	17.558	22.101
Pren. i rez. prem. elem. za tek. g.	2.587	3.396	3.514
Rezervne štete života	313	754	508
Rezervne štete elementara	1.500	1.866	2.835
Kamate	581	184	—
Otpisi	948	184	65
Lekarski i veterinarski honorari	205	168	180
Osiguranje društvenih činovnika	21	31	27
Razni rashodi	40	8	1.4
Dotacije	874	728	913
Dobit	777	1.970	2.080

Приходи			
Premije elementara	8.897	9.826	9.616
Premije života	3.450	4.302	4.796
Dažbine	2.745	3.399	3.292
Kamate	1.537	1.484	2.038
Pren. prem. elem. iz ran. god.	2.205	2.587	3.395
Pren. prem. živ. iz ran. god.	11.203	14.134	18.265
Rezervisane štete elem. iz ran. g.	899	1.585	2.866
Rezervisane štete živ. iz ran. g.	190	313	754
Prihod od nepokretnosti	509	372	632
Razni prihodi	43	200	482
Prenos dobiti iz ranije godine	20	0.8	293
Zbir rashoda ili prihoda	31.699	38.203	45.431

Ukupni prihodi „Jugoslavije“ za poslednje tri godine porasli su od 31,7 miliona dinara, na 45,4. Može se reći da koeficijent porasta bruto prihoda iznosi 7 miliona dinara godišnje. Rezultat više no zadovoljavajući. Porast prihoda dolazi od porasta sviju izvora prihoda. Tako su u porastu premije zajedno sa dažbinama a to je dokaz da raste volumen poslova, ali isto tako u porastu su i kamate kao i prihod od nepokretnosti. Što se tiče prihoda od premija najviše je porastao onaj kod života od 3,45 od 1928. godine na 4,8 1930. godine. Premije od elementara takođe su porasle od 8,9 na 9,6 mil. din. za 1930. godinu, a dažbine od 2,7 miliona na 3,3 miliona.

Kao što vidimo prihodi bujno rastu. Isto tako naglo raste i čista dobit od 770 hiljada od 1928. godine na 1,97 u 1929. i 2 miliona u 1930. godini.

Po sebi se razume da su i štete morale rasti ali ne tolikim snažnim tempom kao premije. Štete od života popele se od 647.000 u 1928. godini na 1.25 mil. din. u 1930. godini, a kod elementara od 3,6 na 4,37 mil. dinara. Porast šteta kod elementara posledica je velike privredne depresije, koja kao što znamo, ima uvek za posledicu da se kod izvesnih oblika osiguranja pojavljuju mnogo veće štete. „Jugoslavija“ je imala preko 1000 šteta od požara godišnje, odnosno tri požara dnevno! I provizije su porasle od 1,97 na 2,43 mil. din. Istim tempom su rasli i opšti troškovi.

Da vidimo sada rezultat kod pojedinih grana osiguranja.

Godina	Elementar (bez reosiguranja)		
	Premije	Štete	Štete u %
	u hiljadama dinara		
1927	7.221	4.071	56.4
1928	8.897	3.614	40.6
1929	9.826	3.720	37.9
1930.	9.616	4.374	45.5

Gornja nam tablica pokazuje kretanje premija od elementara s jedne, a štete s druge strane za poslednje četiri go-

dine i iznos šteta u procentima primljenih premija. Kao što vidimo najgora je bila godina 1927., gde su štete iznosile 56,4% sviju premija, a najbolja 1929. kad isti procent iznosi svega 37,9%. Za 1930. godinu penje se na 45,5%.

Reosiguranje elementara.

Godina	Bruto premije u hiljadama dinara	Neto premije	u %
1927	18.864	7.221	39,4
1928	20.803	8.897	42,7
1929	22.589	9.826	43,9
1930	22.814	9.616	42,1

Gornja tablica nam pokazuje kretanje bruto premija koje je inkasirala Jugoslavija, upoređene sa neto-premijama t. j. premijama za osiguranje koje je ona za sebe zadržala. Iz nje vidimo da je ona stalno u elementaru zadržavala manje od polovine ukupno osiguranih suma. Ta suma se kreće između 39¹/₂% i 44%. U 1930. godini ona iznosi 42,1%. Drži se od prilike na istoj prosečnoj visini za poslednje četiri godine. Sasvim je prirodna stvar da kod ovako lepo razvijenog posla i dobrih prihoda „Jugoslavija” izbegava da se i suviše angažuje u poslu, koji u vreme privrednih depresija pokazuje najveći rizik.

Godina	Bruto štete u hiljadama dinara	Neto štete	u %
1927.	11.264	4.071	36,3
1928	10.308	3.614	35,0
1929	8.373	3.720	44,2
1930	11.417	4.374	38,2

Gornja tablica pokazuje učešće „Jugoslavije” u ukupnim štetama, koje je ona isplatila. Ukupne štete, koje su od 1927. godine iznosile 11,2 mil. dinara i zatim stalno opadaju do 1929. godine na 8,37, a 1930. godine skočile su ponova na 11,4 mil. i dostigle rekordnu visinu za poslednje četiri godine. Istu tendenciju pokazuje i kretanje neto-šteta koje je platila „Jugoslavija”. Procentualno izračunato ona je imala najmanje učešće u bruto štetama 1928. godine: 35% bruto štete. Dok je 1928. godina bila najpovoljnija, najnepovoljnija je bila 1929. godina, jer je njeno učešće u premijama bilo 44% a u štetama 44,2%. Mnogo je povoljnija 1930. godina, gde je učešće u premijama 42,1%, a u štetama 38,2%.

Ušteda na štetama u elementaru putem reosiguranja iznosi u 1930. godini 3,9%. To je svakako povoljan pojav, pošto je, kao što vidimo, bilo godina kad je imala i gubitka.

U analizi lanske godine mi smo istakli pretpostavku da „Jugoslavija” ima kvotni ugovor sa reosiguračem.

Požar.

Pošto je požar nesrazmerno važniji od sviju ostalih grana elementara to smatramo da je potrebno da ga izdvojimo od ostalih osiguranja i da ga specijalno proučimo, jer je on od rešavajućeg uticaja na rezultat rada u elementaru u opšte.

Godina	Premije	Štete	Štete u %
	u hiljadama dinara		
1927	5.082	3.094	60,6
1928	6.149	2.196	35,4
1929	6.953	2.656	38,5
1930	7.196	3.420	47,5

Reosiguranje požara.

Godina	Bruto premije	Neto premije	u %
	u hiljadama dinara		
1927.	14.502	5.082	35,0
1928.	16.237	6.149	37,9
1929.	17.274	6.953	40,1
1930.	17.957	7.196	40,2

Godina	Bruto štete	Neto štete	u %
	u hiljadama dinara		
1927.	9.375	3.094	32,9

1928.	7.392	2.196	29,9
1929.	6.360	2.656	42,1
1930.	9.688	3.420	35,2

Gornja tablica nam pokazuje da bruto premije stalno rastu za poslednje četiri godine. Neto premije takođe rastu za svo vreme. Bruto štete na protiv dokazuju ravnomernu liniju, zbog toga je učešće ukupnih sopstvenih šteta u neto premijama 1927. god. bilo 60,6%, zatim je palo u 1928. na 35,4%, zatim se popelo u 1929. na 38,5%, a u 1930. na 47,5%. Kao što vidimo, kretanje šteta u ukupnim neto-premijama od požara je potpuno paralelno sa istim ciframa kod elementara u opšte, što potvrđuje naše tvrđenje, da je požar rešavajući za rezultat poslova u elementaru. Na ukupan prihod osiguravajućeg posla u 1930. godini od 40,1 milion dinara (prema 39 u pr. godini), — mislimo naravno od prihoda premija i dažbina zajedno, — najveći deo pada na osiguranje od požara: 22 miliona dinara.

Veoma interesantnu sliku dobijamo, ako bacimo pogled na kretanje zarade (u pogledu preduzeća to je, razume se, bruto zarada) kod pojedinih grana. Prema strukturi posla, najvažnije je osiguranje požara. Kod ove grane zarada je izgledala ovako:

Prihodi	1927.	1928.	1929.	1930.
	u hiljadama dinara			
Premije	5.082	6.150	6.953	7.196
Dažbine	2.257	1.901	2.610	2.580
Ukupno	7.339	8.051	9.563	9.776
Rashodi				
Štete	3.094	2.197	2.656	3.420
Prov. i trošk.	3.588	3.337	3.913	4.490
Ukupno	6.682	5.534	6.569	7.910
Zarada	657	2.517	2.994	1.866

Vidimo, da su prihodi od požarnog osiguranja u snažnom porastu; od 7,34 miliona u 1927. godini na 9,77 miliona u 1930. godini. Tome na suprot štete su u 1928. i 1929. godini bile manje od onih u 1927. godine, a u 1930. znatno su povećane. To se vidi i iz kretanja zarade. Najveća je u 1929. godini sa 2,99 miliona dok je u 1930. godini, zbog većih šteta, smanjena na 1,86 miliona dinara.

Kod ostalih grana elementara — naime kod provalne krađe, loma stakla, nesrećnih slučajeva, grada, osiguranja stoke i transporta — zarada pokazuje sledeće kretanje:

Prihodi	1927.	1928.	1929.	1930.
	u hiljadama dinara			
Premije	2.137	2.748	2.873	2.420
Dažbine	621	760	708	636
Ukupno	2.758	3.508	3.581	3.056
Rashodi				
Štete	977	1.398	1.065	955
Proviz. i trošk.	736	1.096	960	819
Ukupno	1.713	2.494	2.025	1.774
Zarade	1.045	1.014	1.556	1.282

Kod ovih grana zarada je bila najveća u 1928. godini, dok je u 1930. godini, zbog smanjenja prihoda (ali su istovremeno smanjene i štete) opala na 1,77 miliona dinara.

Život.

Godina	Premije	Štete	Štete u %
	u hiljadama dinara		
1927.	3.724	743	20,0
1928.	3.449	647	19,0
1929.	4.302	1.118	26,0
1930.	4.796	1.256	26,1

Reosiguranje života.

Godina	Bruto premije	Neto premije	u %
	u hiljadama dinara		
1927.	8.298	3.724	44,9
1928.	9.217	3.449	37,3

Godina	Bruto štete	Neto štete	u %
1929.	9.815	4.302	43.9
1930.	10.895	4.796	44.0
1927.	1.728	743	43.7
1928.	1.475	647	43.1
1929.	2.376	1.118	46.5
1930.	2.717	1.256	46.5

Na drugo mesto dolazi osiguranje života čiji je ukupan bruto-prihod u 1930. godini 11 miliona dinara. Ukupne premije kod života pokazuju za poslednje 2 godine takođe stalan porast od 8,3 na 11 miliona dinara, a najveći je između 1929. i 1930. godine od preko milion dinara! Neto-premije t. j. od osiguranja, koja je primila Jugoslavija na svoj rizik, iznose u 1927. godini 45% bruto-premija, zatim u 1928. godini padaju na 37,3% pa se ponova vraćaju na 44% u 1929. i 1930. godini, što znači da „Jugoslavija” održava odprilike stalno nepromenjenu relaciju između bruto i neto-premija od prosečno 60:40.

Što se tiče učešća „Jugoslavije” u ukupnim štetama, koje je isplatila, odnosno u bruto štetama, tu se relacija nešto pogoršala: od 43,7% u 1927. na 46,5% u 1930. godini, ali ona ide paralelno sa učešćem u bruto premijama, jer kao što od 1928. godine učešće u premijama raste od 37,3% na 44%, tako i učešće u bruto-štetama raste od 37,1% na 46,5% u 1930. godini.

U doba privredne depresije i osiguranje života počinje da snosi rizike, koji su čisto konjunkturalni, i ako na prvi pogled izgleda da smrtnost ne stoji ni u kakvoj vezi sa privrednom konjunkturou. „Jugoslavija” u svo mizveštaju ističe, da u depresiji samoubistva nalgo rastu i da kod nje 5% isplaćenih šteta pada na samoubistva.

Sledstveno, i relacija između premija i šteta, koja iznosi u 1927. godini 80:20, t. j. štete iznose 2% ukupnih premija u 1929. godini iznosi 74:26, a u 1930. godini 73,9:26,1.

Račun izravnjanja. — Analiza strukture računa izravnjanja.

Aktiva	1928.	1929.	1930.
	u hiljadama dinara		
a) Likvidni plasman			
Blagajna centrale	633	81	808
Filiale i banke	4.485	4.467	5.497
Potraživanje kod banke	17.653	24.198	16.869
Hartije od vrednosti	519	687	1.767
Ukupno	23.290	29.433	24.941
b) Nelikvidni plasman			
Nepokretnosti	5.046	5.046	13.206
Zajmovi na polise	2.640	3.735	4.537
Hipotekarni zajmovi	3.025	6.188	16.652
Ukupno	10.711	14.969	34.395
c) Ostala aktiva			
Razni tekući računi	23.963	20.078	21.744
Nameštaj i pribor	4	3	3
Rez. prem. kod dom. os. druš.	290	324	378
Nenaplaćena dokumenta	340	462	515
Kaucije	190	190	290
Razna aktiva	—	10	—
Ukupno	24.787	21.067	22.930
Zbir aktive	58.787	65.468	82.265
Pasiva	1928.	1929.	1930.
	u hiljadama dinara		
a) Čista imovina			
Glavnica	3.000	3.000	3.000
Fondovi	555	1.205	1.623
Čista dobit	777	1.970	2.080
Ukupno	4.322	6.175	6.703
b) Dug			
Rezervna premija života	32.601	40.627	49.654
Tekući računi	16.834	12.633	18.778

Vatrogasni prinos	126	160	204
Razna pasiva	233	—	—
Rezervna azija	4	10	5

Ukupno	49.798	53.430	68.641
c) Prenosna pasiva			
Prenosne premije	2.586	3.396	3.514
Rezervisane štete	2.042	2.665	3.343
Ukupno	4.628	6.061	6.857
Zbir pasive	58.787	65.468	82.265

Ukupna aktiva „Jugoslavije” iznosila je krajem 1930. godine 82,2 miliona dinara. Po uobičajenoj praksi mi je delimo na tri grupe, na likvidne plasmane, nelikvidne i ostalu aktivu. Glavne pozicije su kod likvidnog plasmana, pored blagajne u centrali i filijalama potraživanje od banaka, koje je u 1929. god. iznosilo 24 miliona dinara, a palo u 1930. godini na 16,86 miliona dinara. Hartije od vrednosti popele se od 0,52 na 1,76. Što se tiče likvidne aktive, ona pokazuje veliki porast: od 18% ukupne aktive u 1928. na 22,86% u 1929. i na 41,81% u 1930. godini. To povećanje dolazi pre svega usled kupa dvaju nepokretnosti, jedne na kojoj se sada zida zgrada i druge takođe u Beogradu. Tako je nepokretnost skočila od 5 miliona dinara u 1929. godini na 13,2 mil. u 1930. godini. Zajmovi na polise pokazuju takođe povećanje od 2,6 miliona u 1928. godini na 4,5 miliona dinara u 1930. godini. A najveća i najvažnija je promena forsiranje hipotekarnog posla od strane „Jugoslavije”. Hipotekarni zajmovi iznose u 1928. godini svega 3 miliona, u 1929. skočili su na 6,18, a u 1930. godini 16,6 miliona dinara. Hipotekarno plasiranje sopstvenih sretstava je uobičajena praksa kod osiguravajućih društava i imaju dva preimućstva: vrlo lep prihod (kod nas naravno posle rata, jer je i suviše skup dugoročni kredit) i drugo što pruža punu sigurnost. Povećanje pozicije „nepokretnost” odgovara smanjenju potraživanja kod banaka, a povećanje hipotekarnih potraživanja dolazi isključivo od povećanja kapitala, kojim upravlja „Jugoslavija”.

Na sredini između likvidne i nelikvidne aktive nalazi se ostala aktiva, u kojoj glavnu ulogu igraju „razni tekući računi” čiji iznos varira između 24 i 20 mil. dinara, a u 1930. iznosi 21,74. Ta pozicija obuhvata potraživanja od osiguravajućih društava, nenaplaćena dokumenta i potraživanja od agenata. Može se reći na osnovu ove kratke analize da je kapital kojim upravlja „Jugoslavija” plasiran tako, da odgovara potpuno postulatima solidnosti i sigurnosti.

Pasiva, nam pokazuje da su glavni izvori kapitala „Jugoslavije” rezervne premije života od okruglo 50 miliona dinara, tekući računi u iznosu od 18,7 miliona dinara. Ova pozicija odgovara poziciji u aktivi od 21,74 miliona dinara. Tako ostaju rezervne premije života kao najvažniji izvor kapitala.

	1928	1929.	1930.
	u procentima		
Likvidni plasman	39.61	44.97	30.31
Nelikvidni plasman	18.22	22.86	41.81
Ostala aktiva	42.17	32.17	27.88
Ukupno	100.00	100.00	100.00

Iz pregleda aktive vidimo, da je likvidni plasman spao od 45% u 1929. na 30,3% u 1930. godini, a da je nelikvidni plasman skočio od 22,86% na 41,81%. To pogoršanje likviditeta aktive ne znači ni u koliko pogoršanje likviditeta „Jugoslavije”. Pod likviditetom se razume harmonija rokova aktive i pasive. Prema tome, ako je pasiva nelikvidna, onda može isto tako i aktiva biti nelikvidna. Likviditet je potreban u toliko jače u aktivi, u koliko je jači likviditet u pasivi. Ako uzmemo da su tekući računi u pasivi od 18,77 miliona dinara pokriveni tekućim računima u aktivi od 21,7 miliona dinara, onda nam ostaje kao glavna pozicija u pasivi od 50 miliona dinara rezervne premije života. Kao što znamo to je jedna dugoročna, kroz nelikvidna pozicija. Isto su tako nelikvidni glavnica i fondovi, koji iznose 4,6 miliona dinara. I prenosne premije su nelikvidne, jer one se prenose iz godinu u godinu i povećavaju. Prema tome

može se reći da je jedina likvidna pozicija u pasivi „tekući račun“ pokrivena odgovarajućom pozicijom u aktivi i da je celokupna ostala pasiva nelikvidna. Pri tome je likviditet aktive od 30,31% više no povoljan. Kod osiguravajućih društava likviditet ni iz daleka nema onaj značaj koji ima kod banaka koje su posrednici u kreditu.

Odnos tuđih sretstava prema sopstvenim.

	1928.	1929	1930.
	u hiljadama dinara		
Sopstvena sretstva	4.332	6.175	6.703
Tuđa sretstva	54.426	59.491	75.498

U procentima.

	1928.	1929	1930.
Sopstvena sretstva	7.37	9.40	8.15
Tuđa sretstva	92.63	90.60	91.85

Odnos između tuđih i sopstvenih sretstava takođe nema veliki značaj kod osiguravajućeg društva u koliko je u pitanju likviditet. U ostalom on takođe nešto sasvim drugo znači kod jednog bankarskog poduzeća. Gornja tablica nam pokazuje da su sopstvena sretstva varirala od 1928. do 1930. godine između 9,37% i 9,40%. Godine 1930. iznose 8,15%. Tuđa sretstva su iznosila 1929. godine 92,63%, a u 1930. godini 91,85%. Porast tuđih sretstava je kod osiguravajućih društava samo dokaz razvića volumena poslova, jer se tuđa sretstva mahom sastoje iz rezervnih premija života, a rezervne premije označavaju volumen posla.

Upotreba dobitka.

„Jugoslavija“ iskazuje ukupnu dobit od 2,08 miliona dinara, od toga je 400 hiljada dinara upotrebljeno na dotacije opšteg i specijalnog rezervnog fonda. Dinara 250 hiljada upotrebljeno je na dotaciju penzionog fonda činovnika; tako da dotacije odnose svega 650 hiljada dinara. 411 hiljada dinara upotrebljeno je na tantijeme. Na dividende podelilo se ukupno 600 hiljada dinara, odnosno 20% po akciji, pošto jedna akcija glasi na 100 din. To je jedna od najvećih dividendi kod nas. „Jugoslavija“ je mogla mirno da podeli i 40% dividende, da je manje dotirala svoje rezervne fondove. Ali i pri učinjenoj dotaciji rezervnim fondovima još uvek je mogla da da dividendu od 35%, pošto je 417,3 hiljade dinara prenela kao dobit za iduću godinu.

Prema svemu ovome sasvim je razumljivo da akcije „Jugoslavije“ leže u dubini kasa njihovih akcionara imobilizirane, tako da se ne pojavljuju ni na berzi ni na privatnim tržištima.

Upravni odbor sačinjavaju sledeća g. g.:

Predsednik: Mih. Jovanović, predsednik Vrhov. zakonodav. saveta; Potpredsednik: Drag. D. Pečić, ministar u penz. i predsednik Centralne banke; Dim. J. Živadinović, predsednik Nadzornog odbora Narodne banke, Dr. David Alkalaj, advokat, Dr. Ivo Tartalja, ban Prim. banovine, Dr. Ferdinand Gramberg, industrijalac, Ernest Grinvald, industrijalac i preds. Saveza trgovaca u Zagrebu, Svet. Marinković, pukovnik u penziji, Dim. J. Mijalković, generalni direktor „Jugoslavije“.

Nadzorni odbor sačinjavaju g. g.: Predsednik: Dragiša Matejić, industrijalac, potpredsednik: Milutin Stanojlović, direktor Centralne banke; A. S. Farhi, direktor Svilarskog društva, Jovo D. Krsmanović, rehtijer, Jevrem Lazić, pukovnik u penziji.

ЗДРУЖЕНЕ ПАПИРНИЦЕ ВЕВЧЕ-ГОРИЧАНЕ ИН МЕДВОДЕ Д. Д. ЉУБЉАНА.

Годишњи извештај Здружених папирница Вевче, Горичане ин Медводе у Љубљани има једну нарочиту одлику коју налазимо само код једног веома малог броја акционарских друштава. Сваке године у извештају наилазимо на тачне податке о висини прошлогодишње продукције, док претежни број индустр. подuzeћа податке у погледу висине продукције сматра великом тајном. Здружене папирнице са највећом отвореношћу износе податке о висини продукције својих најважнијих артикала. А подаци у погледу продукције, успоређени са подацима ранијих година, кадри су дати

исправнију слику о стању појединих подuzeћа но многе цифре годишњег биланса. Последњих 5 година продукција Здружених папирница Вевче, Горичане ин Медводе износила је (у вагонима):

Врста продукције	1926.	1927.	1928.	1929.	1930.
папир	1.086	1.285	1.342	1.344	1.335
целулоза	257	262	244	240	347
дрвоина	442	374	406	374	492

Повећање производње (целокупне и дрвоине) значи, да је први фактор просперитета једног индустријског подuzeћа код Вевча одлично претстављен.

Код самог папира продукција је опала за неких 10 вагона или нити 1%. Ако узмемо у обзир општу привредну ситуацију у прошлој години код нас и на страни, а нарочито чињеницу, да су стране творнице све подuzeле како би што више својих производа пласирале у нашој земљи, онда може Вевче са развитком продукције папира бити и те како задовољно. У извештају се нарочито констатује, да је од укупне продукције хартије прошле године било пласирано у земљи више него предходне године, кад је продукција била нешто већа. Значи да је извоз у 1930. години био слабији него предходне године. А то је потпуно разумљиво обзиром на прилике светског тржишта.

Продукција целулозе порасла је за преко 100 вагона. То је резултат проширења уређаја за фабрикацију целулозе које је извршено у 1929. години. Пораст продукције дрвоине такођер износи преко 100 вагона што је последица рационализације која је извршена у току 1929. год. Биланса за 4 последње године пружа следећу слику:

Активна:	1927.	1928.	1929.	1930.
	у хиљадама динара			
Благајна	286	369	197	384
Творница	27.761	19.534	26.477	26.320
Сировине и полфабрик	12.583	10.630	11.606	11.070
Папир	3.947	2.997	2.278	1.824
Дужници	16.526	13.627	22.131	19.064
Ефекти	1.215	1.090	841	4.791
Разно	2.888	1.526	968	2.349
Пасива:				
Главница	25.000	25.000	25.000	25.000
Резерва	11.774	11.907	12.040	12.174
Веровници	18.861	10.466	23.019	23.446
Добитак	2.665	2.656	2.683	2.750
Укупна биланса	59.595	51.726	64.971	66.176

Залиха папира и дужници концем 1930. године исказани су са мањим износива него концем 1929. године. С обзиром на повишену продукцију излази да је продаја била боља него 1929. год. и да је инкасо био знатно бољи него годину дана раније. Повећати продукцију а смањити залихе и потраживања идеал је сваког индустријског подuzeћа. Многа подuzeћа само да могу одржати продукцију на старој висини морају радити на „лагер“ или давати више на кредит него раније и на дуље рокове.

Ефекти су прошле године порасли за скоро 4 милиона динара. Подuzeће је преузело 30.000 акција Љубљанске кредитне банке која је опет главни акционар Здружених папирница Вевче, Горичани ин Медводе. У извештају стоји да је ту трансакцију одобрила Банска управа а тако исто се наводи да су у ту трансакцију пласирана сретства резервног фонда.

Веровници су у главном на истој висини. Они износе толико колико и дужници. И то показује ванредно добро фундавање Здружених папирница Вевче, Горичане ин Медводе.

Рачун губитка и добитка овако изгледа:

Позиција:	1927.	1928.	1929.	1930.
	у хиљадама динара			
Бруто добит	11.957	11.204	11.239	12.487
Управни трошкови	1.997	2.199	2.236	2.299
Порези	2.316	2.146	1.591	1.713
Камате	1.718	975	754	1.197
Отписи	3.226	3.226	3.986	4.528
Чисти добитак	2.665	2.656	2.683	2.750

Бруто добитак порастао је за преко милион динара. Управни трошкови су у главном исти. Порези су јачи за нешто преко 100 хиљада. Камати су порасли за преко 400 хиљада динара ма да су повериоци на истом нивоу као 1929. године. Значи да је пораст повериоца у 1929. години од 10,5 на 23 милиона уследио под крај године, тако да терет камата у тој години није био тако знатан. Међутим како је у 1930. години задужење константно било јаче, издатци на каматима много су већи.

На отписе зарачунато је преко пола милиона динара више. То је све имало за последицу да пораст чистог добитка износи само 80 хиљада динара тако да је дивиденда остала иста.

У управи Здружених папирница налазе се следећа г. г.:
Претседник: Фран Бонач; потпредседник: др. Иван Боле;
Чланови: др. Петар Дефранцешки, Август Јењко, др. Болбенг Климент, Иван Коренчан, Виктор Наглас, Рихард Швингер, Алојзиј Тикач, Алојзиј Водник; а у надзорном одбору г. г.:
Претседник: Ладислав Печанка. Чланови: Јосип Андрејс, Антон Шкоф.

ХРВ. СЛАВ. БАНКА ЗА ПАРЦЕЛАЦИЈУ И КОЛОНИЗАЦИЈУ Д. Д. — ЗАГРЕБ.

Хрватско-славонска банка за парцелацију и колони-зацију д. д. у Загребу основана је 1905. године. Почетна главница износила је 1 милион круна. Године 1922. извршено је повишење на 4 милиона круна. Исте године је главница претворена у 1 милион динара. Године 1923. следи повишење на 2 милиона динара. Године 1925. је главница повишена на 5 милиона динара. На концу 1927. године уследило је повишење на данашњих 10 милиона динара.

Хрватско-славонска банка за парцелацију и колони-зацију основана је као афилијација Прве хрватске штедионице у првом реду да изврши парцелацију већих поседа дотично да омогућује колони-зацију нових интересаната. У бившој Аустро-Угарској, нарочито у Угарско-хрватској пре рата такви су послови били веома чести и новчани заводи проводили су их у знатној мери. У крајевима који су били гушће насељени где је постојала знатна тражња за земљом, новчани заводи преузимали су поседе велепоседника (у првом реду презадужених) и парцелисали их међу околишно селаштво. Услед пренасељености, получене су цене код парцелације биле далеко веће него што се је дало постићи продајом „ан блок“. У већини случајева требало је новим интересентима кредитирати куповину. Ради тога такве послове проводили су у првом реду новчани заводи који су се бавили хипотекарним пословима, дотично издавањем хипотекарних обвезница. Много пута такви су заводи основали и афили-ране заводе, који су куповали велепоседе, обављали парце-лацију, док је завод-матича играо улогу финансијера. На сличан начин куповали су се велепоседи ради колони-зације. Из западних делова Хрватске нарочито Загорја где је насељеност становништва веома јака, селаци су ишли према истоку, где је било више земље и где је она била јеф-тинија. Из Загорја сви су путеви водили у Славонију. Код куће би се продала кућица и оно мало земље што се је имало и преселило се је у насеља у Славонији. Оно новца што је

недостајало за куповину земља, подизање зграда и куповину стокe добивало се је од новчаних завода који су се бавили колони-зацијом.

Мора се признати, да је упркос томе, што је тај посао био у рукама приватних новчаних завода акционарског типа, дакле капиталистичких подuzeћа, веома добро функцио-нирао. Знатан број велепоседа је на тај начин парцелисан и изведена је опсежна унутарња колони-зација.

После рата ти су се послови могли обавити у да-леко мањем обиму. У првом реду, због тога, што велепоседа заправо више није ни било, јер их је аграрна реформа осетљиво редуцирала. Поред тога селак је аграрном ре-формом дошао до земље и према томе више не показује онај интерес као што је то био случај пре рата. А и опадање цена аграрних производа није повољно за такве операције јер има за последицу опадање вредности земље.

Можда кроз неколико година, кад аграрна реформа буде дефинитивно спроведена, да ће овакви послови опет бити од већег значаја. Поготову ако се среде прилике на тр-жишту аграрних производа, нарочито у крајевима, где је потражња за земљом доста знатна и где је насељеност становништва већа.

Биланса Хрватско-славонске банке за парцелацију и колони-зацију за 4 последње године овако изгледа:

Активa:	1927.	1928.	1929.	1930.
	у хиљадама динара			
Благајна	523	468	290	314
Ефекти	62	43	43	41
Дужници	39.430	49.405	49.573	78.465
Остаци куповине	714	6.913	6.675	6.467
Доспели оброци и камате	184	1.420	2.519	3.015
Некретнине	3.830	1.968	2.200	—
Пасива:				
Главница	10.000	10.000	10.000	10.000
Резерве	168	208	287	364
Улошци	5.441	3.482	3.290	2.436
Повериоци	26.129	41.239	42.303	70.311
Прихвати	2.500	4.500	4.500	4.500
Добитак	420	810	807	555
Укупна биланса	44.763	60.247	61.323	88.334

Биланса је прошле године порасла од 61 милиона на 88 милиона. За неких 30%. Држимо да ни један наш нов-чани завод није у прошлој години имао тако знатан пораст своје билансе.

Остаци куповине, што је некад била главна позиција билансе износили су концем 1927. године 714 хиљада динара. У 1928. години извршена је већ парцелација једног велепоседа, и та позиција скаче у биланси на скоро 7 милиона ди-нара. Каснијих година, већ према уплатама, она опет опада. Међутим са уплатама не иде баш најповољније. Концем прошле године позиција „доспели оброци и камате“ износи већ три милиона динара. То најбоље показује у којима се приликама налази селак који је ушао у дугове ради на-бавке земље. Много селака изгубиће велике паре јер су на кредит куповали земљу кад је била најскупља и данас више дугују него што им она вреди. Тај је случај у Војводини и Славонији веома чест.

Међутим код Банке за парцелацију налазимо и јаку позицију билансе „дужници“ са 78.5 милиона према 49,4 милиона концем 1929. године. Пораст је од скоро 20 ми-лиона динара. Пошто је овај завод у интересној сфери Праштедионице, те она извесне трансакције више не про-води изравно него преко своје афилијације, којој ставља на

расположење потребна средства. Пораст „повериоца“ од 42,3 на 70 милиона динара показује да је Праштедионица у последњој години дала нова средства. Улошци су у опадању, а то због тога, што каматњак није одговарајући.

Чисти је добитак прошле године нешто мањи, што је у вези са ситуацијом на тржишту непокретности и поседа.

У управи Хрватско-славонске банке за парцелацију и колонизацију налазе се следећа господа: Претседник Миливој Црнадак, Људевид пл. Јосиповић др. Бранко Пливерић, Роберт Лајбенфрост, Славко Кватерник, др. Иво Бачић, Маријан Пало и Павао Хорват.

СЈЕДИЊЕНЕ ТВОРНИЦЕ СТАКЛА НА ДИОНИЦЕ — ЗАГРЕБ.

(Прије Вилима Абела наследници).

Главница Сједињених творница стакла на дионице у Загребу повишена је прошле године од 5 на 10 милиона динара. Ретка су наша акционарска друштва, која су последњих година могла приступити успешном повишењу главнице — макар потреба за повећањем властитих средстава била велика.

Код Сједињених творница стакла капитал је прошле године удвостручен. Са резервним фондом од 650 хиљада динара покрива све инвестиције. Тиме је подuzeћу дан један падасве здрав темељ.

За снажну позицију Сједињених творница стакла у Загребу најбоље говори чињеница, да јој је прошле године успело подвостручити свој акционарски капитал.

Биланса за 4 последње године овако изгледа:

Активна:	1927.	1928.	1929.	1930.
	у хиљадама динара			
Благајна	56	73	79	104
Непокретности	3.910	3.831	3.831	3.831
Уређај творнице	3.097	4.021	4.021	6.377
Материјал и сировине	1.103	1.610	1.141	2.493
Роба	9.121	10.641	2.616	3.317
Дужници	10.187	30.025	35.012	36.034
Пасива:				
Главница	4.605	5.000	5.000	10.000
Резерве	470	490	550	650
Резерва валоризације	370	370	370	370
Повериоци	21.890	44.013	39.936	39.900
Добитак	145	337	430	292
Укупна биланса	27.480	50.210	46.768	52.230

Непокретности су већ три године на истој висини. Код уређаја творнице наилазимо на јачу промену. Од 4 милиона концем 1929. године та је позиција порасла на 6,4 милиона концем 1930. године. По томе нове инвестиције износиле су скоро 2 и по милиона динара. Подuzeће проводи у својим творницама рационализацију пак је наравно да су вршене и нове инвестиције. Те инвестиције имају у првом реду за дању да снизе продукционе трошкове.

Материјал и сировине исто су тако у порасту а нешто је порасла и роба. Подuzeће је и прошле године било довољно запослено, од чега долази и повишење позиција које су у уској вези са процесом продукције.

Дужници су порасли за 1 милион динара и износе 36 милиона. Већ та позиција билансе показује да се ради о подuzeћу већих димензија. Јер стакло ипак није артикал великог консума. Међутим Сједињене творнице стакла држе стварно претежни део наше продукције стакла у својим рукама. Поготову од како су преузели Даруварску и Параћинску творницу стакла и од како их воде као своје подuzeћа.

Приликом повишења главнице извршена је емисија ал пари, услед чега је резервни фонд повећан само за свој номинални пораст.

Повериоци су остали на истој висини. То значи, да повишење капитала за 5 милиона динара није имало за последицу снижење дуговања, будући да је тај износ употребљен за нове инвестиције, дотично за пораст сировина и материјала потребних у продукцији дотично за повећање позиције готове робе.

Услед тога, што су повериоци остали на истој висини (изгледа да су у току 1930. били просечно већи него 1929. године), издаци на каматама били су већи него 1929. године а то је неповољно деловало на пословни успех.

Рачун губитка и добитка пружа следећу слику:

Добитак:	1927.	1928.	1929.	1930.
	у хиљадама динара			
Бруто добитак	4.678	6.898	7.200	7.199
Губитак:				
Отпис	88	525	478	478
Управни трошкови	1.156	1.529	1.520	1.353
Порези	728	484	747	620
Камата	2.480	4.028	4.022	4.473

Издаци на каматама порасли су за преко 300 хиљада динара. Они апсорбују готово две трећине бруто добитка. Скоро изгледа, да би било потребно још једно знатно повишење главнице да би се редуцирале камате. У претпоставци да се је дуговање током читаве године кретало са око 40 милиона динара, издатак за камате од 4,4 милиона динара значи, да кредити коштају 11%. Повишењем главнице потребна би се средства молга добити много јефтиније.

Управни трошкови и порези су снижени за скоро 300 хиљада динара. Услед већег издатка на каматама није се могло спречити снижење чистог добитка од 430 хиљада динара на 292. хиљаде.

Једно радикално снижење каматњака одмах би битно изменило прилике подuzeћа и омогућило исплату примерне дивиденде.

Годишња продукција премаша 3.000 вагона стаклених производа.

У управи се налазе г. г.: инг. Вилим Абел, инг. Рихард Абел, Иван Хрибар, Адолф Кербиз, др. Бранко Пливерић, Фрањо Латковић, Златко Пуклер, Херман Стадлбауер.

Давање у експлоатацију Буковичке Бање у Аранђеловцу

Министарство социјалне политике и народног здравља путем оферталне лицитације на дан 15. јуна 1931. год. издавање у експлоатацију Буковичку Бању у Аранђеловцу, за 50 година са изворима минералне воде, купатилима, инсталацијама, земљиштем, зградама и свима покретностима по расписаним условима.

Услови за издавање у експлоатацију могу се добити у Министарству социјалне политике и народног здравља по цени од 50 дин. у Економском отсеку.

О. Бр. 7122 од 29. априла 1931. год. из општег одељења Министарства социјалне политике и народног здравља у Београду.